

Ruimtelijke onderbouwing Verbreding Vikingrijn

Auteur: Johan Berghuis
Afdeling: Bureau NegenTien
Gemeente Utrecht

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Bestemmingsplan	4
3. Ecologie	8
4. Erfgoed.....	14
5. Onderzoeken	15

1. Inleiding

Achtergrond

De 'Jeremiebrug' over de Vikingrijn, bij de kruising met de Alendorperweg, is 16 juli 2015 geopend voor het publiek. Gedurende het voortraject zijn meerdere locaties in Utrecht onderzocht. Op 1 maart 2011 heeft het college B&W besloten om de Jeremiebrug naar het Máximapark te verplaatsen. In 2013 hebben 4 bewonersbijeenkomsten plaatsgevonden waarin 7 locaties in het Máximapark zijn aangedragen en beoordeeld op technische inpasbaarheid, vormgeving, draagvlak, functionaliteit en investeringskosten. Hieruit kwam naar voren dat de huidige locatie werd gezien als het meest wenselijk.

Aanleiding

In het ontwerp zou de plaatsing van de Jeremiebrug gepaard gaan met de verbreding van de Vikingrijn. Waar mogelijk hebben wij geprobeerd bomen te sparen. Bij de inpassing van de Jeremiebrug waren twee bomen geveld en één verplant. Daarom is er destijds voor gekozen om de Vikingrijn niet te verbreden om de twee bomen (Hollandse Lindes, *Tilia x europaea*) te behouden. Na de realisatie blijkt dat de bomen in de zichtlijn staan van de Jeremiebrug en het Máximapark. De Vrienden van het Máximapark en de directe omwonenden hebben aan de gemeente gevraagd om de Vikingrijn alsnog te verbreden.

Proces college besluit herbouw Jeremiebrug.

In het proces zijn omwonenden en de Vrienden van het Máximapark betrokken. De omwonenden hebben meegedacht tijdens een inloopavond over de herplaatsing van de Jeremiebrug. Bewoners willen graag zien dat de Vikingrijn wordt verbreed en er meer ruimte wordt gemaakt voor recreatie. De Vrienden van het Máximapark hebben tijdens een aantal vergaderingen van de Parkorganisatie aangegeven dat zij vinden dat de zichtlijn beter tot zijn recht komt als de Vikingrijn wordt verbreed, zie de foto hieronder.

2. Bestemmingsplan

De verbreding van de Vikingrijn t.h.v. de Alendorperweg 42 valt onder de bestemming -GO- en -GS-, zie de uitsnede van de bestemmingsplankaart. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de bestemmingsplanregels.

Artikel 6 Groenvoorziening, Openbaar groen -GO-

1. Doeleindenomschrijving

De op de kaart voor groenvoorziening, openbaar groen aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- groenvoorzieningen waaronder begrepen watergangen en waterpartijen;
- recreatief gebruik;
- nutsvoorzieningen;
- ter plaatse van de aanduiding 'waardevolle groenelementen' het behoud van de ter plaatse aanwezige groenelementen;
- ter plaatse van de aanduiding 'archeologisch waardevol gebied' het behoud van de ter plaatse aanwezige archeologische waarden;
- ontsluitingen ten behoeve van langzaam verkeer;
- parkeervoorzieningen;
- daarbij behorende voorzieningen zoals kunstwerken (waaronder duikers en bruggen) en (ondergrondse) afvalinzamelvoorzieningen.

2. Bouwvoorschriften

- Op de in lid 1 bedoelde gronden mogen uitsluitend bouwwerken geen gebouwen zijnde die passen binnen de bestemming worden gebouwd zoals bruggen, speelwerktuigen, inzamelplaatsen voor huishoudelijk afval, lantaarnpalen en zitbanken;
- De hoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde mag maximaal 3 meter bedragen;
- De oppervlakte van een al dan niet ondergrondse inzamelplaats voor huishoudelijk afval mag niet meer bedragen dan 20 m²;
- Ter plaatse van de aanduiding 'Zone Parkmuur' een parkmuur met een hoogte van maximaal 6 meter.

Artikel 4 Groenvoorziening, Stadspark –GS–

1. Doeleindenomschrijving

De op de kaart voor groenvoorziening, stadspark aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- a. een stadspark;
 - b. recreatief gebruik;
 - c. groenvoorzieningen, waaronder begrepen tuinen, watergangen, waterpartijen en speelvoorzieningen;
 - d. de ontwikkeling en het behoud van ecologische, natuurlijke en cultuurhistorische waarden;
 - e. ter plaatse van de aanduiding 'waardevolle groenelementen' het behoud van de ter plaatse aanwezige groenelementen;
 - f. ter plaatse van de aanduiding 'archeologisch waardevol gebied' het behoud van de ter plaatse aanwezige archeologische waarden;
 - g. ontsluiting voor langzaam verkeer;
 - h. ontsluiting voor autoverkeer van de op grond van dit artikel toegestane functies;
 - i. maximaal 4 parkeerterreinen met in totaal maximaal 50 parkeerplaatsen;
 - j. fietsparkeervoorzieningen;
- met de daarbij behorende bouwwerken en andere werken zoals bruggen en speelelementen.

2. Bouwvoorschriften

- a. Bouwwerken geen gebouwen zijnde die passen binnen de bestemming zoals bruggen, speelwerktuigen, zitbanken en lantaarnpalen met een hoogte van maximaal 5 meter;
- b. Ter plaatse van de aanduiding 'Zone Parkmuur' een parkmuur met een hoogte van maximaal 6 meter.

3. Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn bevoegd om de doeleinden genoemd in lid 1 en de bouwvoorschriften

als genoemd in lid 2 te wijzigen ten behoeve van het toelaten van de hieronder genoemde functies en bebouwing, onder de volgende voorwaarden:

- a. maximaal één bezoekerscentrum en drie gebouwen ten behoeve van horeca type C en/of D volgens de bij deze voorschriften behorende bijlage: 'Lijst van horeca-activiteiten', waarbij de hoogte ten hoogste 5 meter bedraagt en de oppervlakte maximaal 250m² per gebouw;
- b. maximaal één gebouw ten behoeve van een museum waarbij de hoogte ten hoogste 12 meter bedraagt en de oppervlakte maximaal 1000 m²;
- c. maximaal één gebouw ten behoeve van een openluchttheater waarbij de hoogte ten hoogste 10 meter bedraagt en de oppervlakte maximaal 5000 m²;
- d. maximaal één gebouw ten behoeve van een kanoverhuurbedrijf waarbij de hoogte ten hoogste 4,5 meter bedraagt en de oppervlakte maximaal 75 m²;
- e. artikel 20 lid 2 is van toepassing.

4. Nadere eisen

Burgemeester en wethouders zijn bevoegd nadere eisen te stellen aan de situering van gebouwen en andere bouwwerken, het aantal parkeerplaatsen, de situering van de parkeerplaatsen en de ontsluitingswegen en de inrichting van de gronden indien dit uit een oogpunt van stedenbouwkundige, ruimtelijk/functionele of ecologische kwaliteit wenselijk is.

Artikel 24 Aanlegvergunning

1. Verbod

Het is verboden zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning van burgemeester en wethouders (aanlegvergunning), de navolgende werken en / of werkzaamheden uit te voeren of te doen uitvoeren:

a. Ter plaatse van de op de kaart aangegeven aanduidingen 'archeologisch rijksmonument', 'hoge archeologische waarde' en 'archeologische waarde':

- het ophogen;
- het verlagen van de bodem of het afgraven van gronden waarvoor geen ontgrondingsvergunning is vereist;
- het uitvoeren van groundbewerkingen dieper dan 30 cm., waartoe ook gerekend wordt woelen, mengen, diepploegen, egaliseren, aanleggen van drainage, ontginnen en/of het anderszins ingrijpend wijzigen van de bodemstructuur;
- het omzetten van grasland in bouwland;
- het rooien van bos of boomgaard, waarbij de stobben worden verwijderd;
- het aanleggen van bos of boomgaard;
- het verlagen van het waterpeil;
- het aanleggen, verbreden of verharderen van wegen, paden of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen;
- het aanleggen van ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatie- of andere daarmee verband houdende constructies;
- het aanbrengen van constructies, die verband houden met bovengrondse leidingen;
- het graven, verbreden en dempen van sloten, vijvers en andere wateren;
- alle overige werkzaamheden die de archeologische waarden in het terrein kunnen aantasten en die niet worden gerekend tot het normale gebruik van het terrein.

b. Ter plaatse van de op de kaart aangegeven aanduiding 'waardevolle groenelementen':

- het kappen van bomen en struiken
 - het ophogen, egaliseren en ontginnen van gronden;
 - het bodemverlagen of afgraven van gronden;
 - het uitvoeren van groundbewerkingen dieper dan 0.30 m;
 - het aanleggen of verharderen van wegen, rijwielpaden, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen;
 - het aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse transport-, energie-, of telecommunicatieleidingen en de daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur (voor zover geen bouwwerken zijnde);
 - het graven of dempen van sloten, watergangen en vijvers;
- c. Ter plaatse van de aanduiding op de kaart 'beeldbepalende bebouwing':
- het slopen van de bebouwing.

2. Uitzonderingen

Het in lid 1 vervatte verbod geldt niet voor het uitvoeren van de volgende werken en werkzaamheden:

- a. werken en werkzaamheden in het kader van het normale beheer en onderhoud;
- b. werken en werkzaamheden waarmee is of mag worden begonnen ten tijde van het onherroepelijk worden van het plan.

3. Toelaatbaarheid van werken en werkzaamheden

a. Een vergunning als bedoeld in lid 1 voor de werken genoemd onder A is slechts toelaatbaar indien het aanleggen van bovengenoemde werken of het uitvoeren van bovengenoemde werkzaamheden, dan wel de daaraan direct of indirect te verwachten gevolgen,

de in bedoelde gronden aanwezige archeologische waarden niet of in geringe mate worden aangetast. Voor zover het om zwaarwichtige redenen niet mogelijk is de archeologische waarden geheel of gedeeltelijk te behouden, wordt de aanlegvergunning verleend onder de voorwaarde dat voorafgaand aan de werkzaamheden adequaat archeologisch onderzoek zal plaatsvinden. Daarnaast kan een aanlegvergunning worden verleend indien de betreffende vindplaats voldoende is onderzocht en relevante bodemvondsten naar elders zijn overgebracht. Leidraad is in al deze gevallen de beoordeling door de gemeentelijke archeologische dienst (Dienst Stadsontwikkeling, afdeling Stedenbouw en Monumenten, sectie Cultuurhistorie). De archeologische dienst zal bij vergunningsaanvragen altijd om advies worden gevraagd.

b. Een vergunning als bedoeld in lid 1 voor de werken genoemd onder B is slechts toelaatbaar indien door die werken en / of werkzaamheden aan de waarde van de groenensembles geen onevenredige afbreuk wordt gedaan en een afweging van de in het geding zijnde belangen, tot uitkomst heeft, dat een aanlegvergunning in redelijkheid niet kan worden geweigerd.

c. Een vergunning als bedoeld in lid 1 voor de werken genoemd onder C is slechts toelaatbaar indien door die werken en / of werkzaamheden aan de waarde van de bebouwing geen onevenredige afbreuk wordt gedaan en een afweging van de in het geding zijnde belangen, tot uitkomst heeft, dat een aanlegvergunning in redelijkheid niet kan worden geweigerd.

4. Adviezen

Alvorens te beslissen omtrent een vergunning als bedoeld in lid 1 voor de werken als bedoeld onder A die betrekking heeft op een archeologische rijksmonument wordt door burgemeester en wethouders aan de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek schriftelijk advies

3. Ecologie

Inleiding

Mij is gevraagd om ecologisch te adviseren bij de gewenste verbreding van de Vikingrijn ter hoogte van de Alendorperweg 42. Vragen daarbij zijn:

- hoe om te gaan met de twee lindes die in het kader van de verbreding weg zouden moeten
- is de verbreding wel of geen forse inbreuk op het in het bestemmingsplan aangewezen groenelement
- hoe ziet een ecologische oever eruit, wat zijn de ecologische voordelen ervan en kan je een inschatting maken van de kosten?

Ontwerp

De ontgraving van de oever ter hoogte van Alendorperweg 42 (zie arcering in fig. 1) gaat ten koste van de bestaande berm en oever en van twee lindes, die de laatste bomen zijn van een dubbele rij lindes.

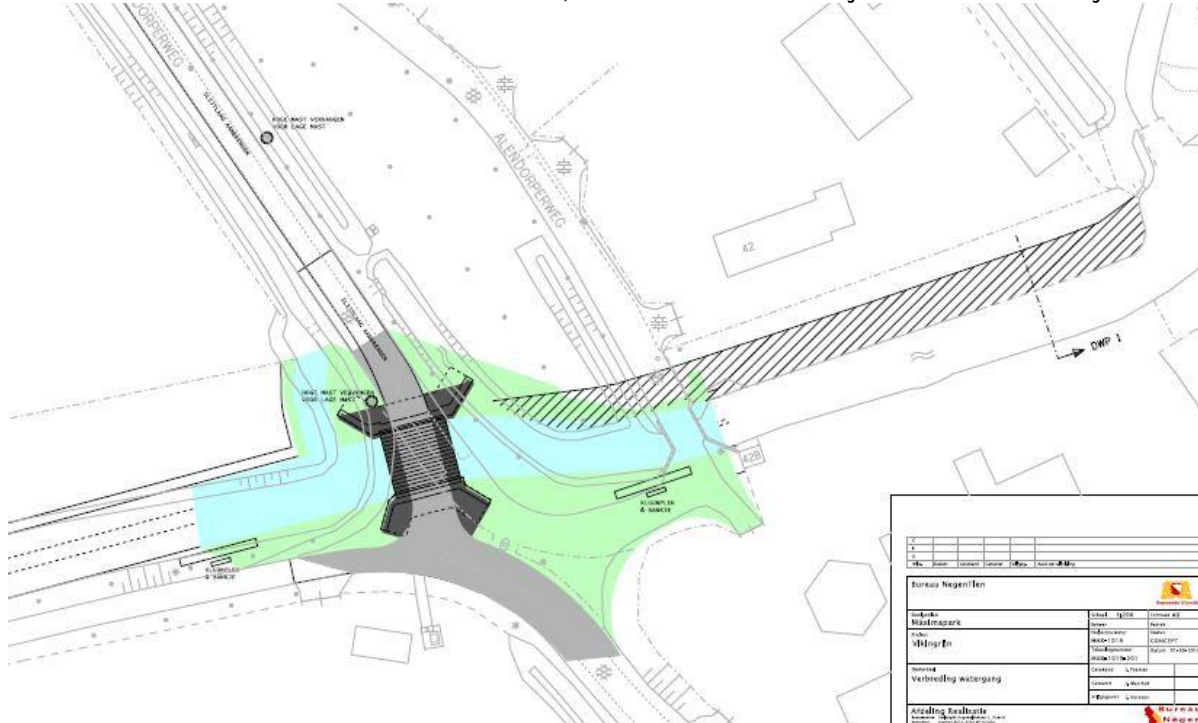

Fig. 1. Verbreding Vikingrijn ter hoogte van Alendorperweg 42 (gearceerd)

De huidige oever en berm heeft geen waardevolle begroeiing, het is een wat verruigde oever met algemeen voorkomende soorten. Een deel van de berm is verstoord door het opbrengen van grond en betreden/berijden (zie fig. 2 en 3).

De lindes zijn circa 40 jaar oud, het is verstandig om ze te laten onderzoeken op hun betekenis voor met name vleermuizen (Quickscan).

Fig. 2. Vikingrijn ter hoogte van Alendorperweg 42

Fig. 3. Vikingrijn ter hoogte van Alendorperweg 42

Natuurvriendelijke oever

De verbreding van de oever zoals is voorgesteld (zie fig. 4) kan met een eenvoudige wijziging ecologische winst opleveren door een plasdrasoever te realiseren (fig. 5). Er hoeft minder grond te worden weggegraven en er moet 5–20 cm water staan waarin allerlei water- en oeverplanten kunnen groeien. Door wat te variëren in de waterdiepte bij plasdras (“niet netjes werken”) of door het terras heel flauw aflopend uit te voeren zal de vegetatie ook wat meer variatie kunnen vertonen.

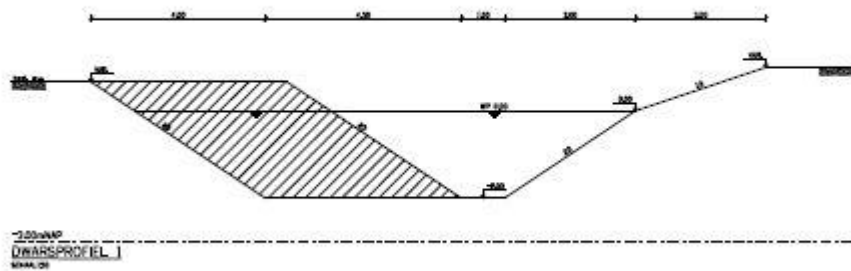

Fig. 4. Doorsnede ontwerp verbreding Vikingrijn

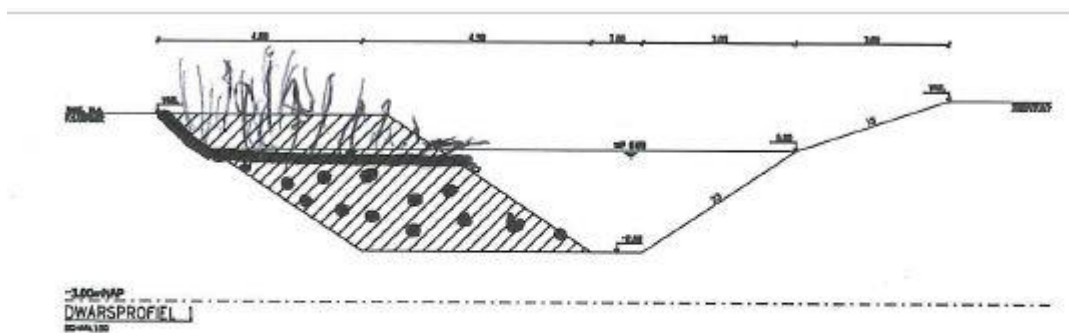

Fig. 5. Voorstel plasdrasoever Vikingrijn (5-10 cm waterdiepte)

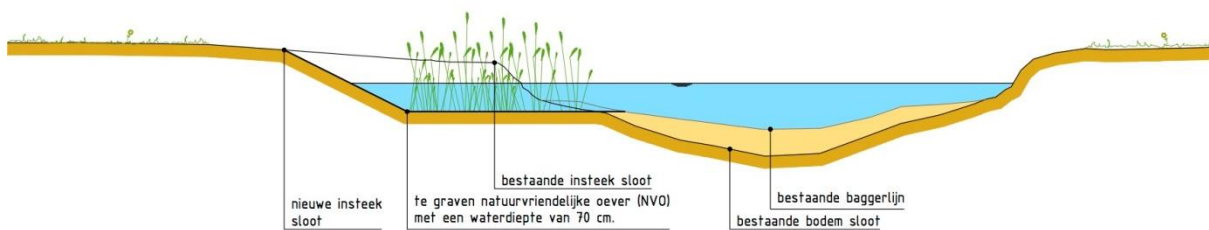

Fig. 6. Een plasdrasoever met wat meer water (20 cm waterdiepte)

Er kan vegetatie worden ingebracht als riet, diverse zeggesoorten, lisdodde, zwanebloem, gele lis, kattenstaart, dotterbloem (zie fig. 7 en 8). Er kan ook worden afgewacht wat zich spontaan vestigt.

Fig. 7. Ingeplante vegetatie

Fig. 8 Idem als fig. 7, wat verder ontwikkeld

Afhankelijk van de beheerintensiteit kan er een rietruigte met wilg en els ontstaan (weinig tot niet maaïen) of een bloemrijker, minder ruige vegetatie (jaarlijks gefaseerd maaïen en afvoeren). Welke soorten het goed doen hangt af van de grondsoort. Langs de Vikingrijn zal ws. een tamelijk ruige vegetatie tot ontwikkeling kunnen komen met koninginnekruid, moerasspirea, kattestaart, gele lis, riet, lisdodde, ruiger dan op fig. 10 is te zien, wat overigens een zeer flauwe oever is en geen plasdrasoever.

Fig. 9. Rietruigte

Fig. 10. Bloemrijker oever (park de Koppel)

Aanbeveling

Als je de 2 bomen zou willen sparen, zou er door verplaatsen van het electriciteitshuisje ruimte ontstaan om met een bocht om de bomen heen te gaan. Dat zou betekenen, dat er ter hoogte van de bomen aan de rechterkant een plasdrasoever zou kunnen worden gemaakt.

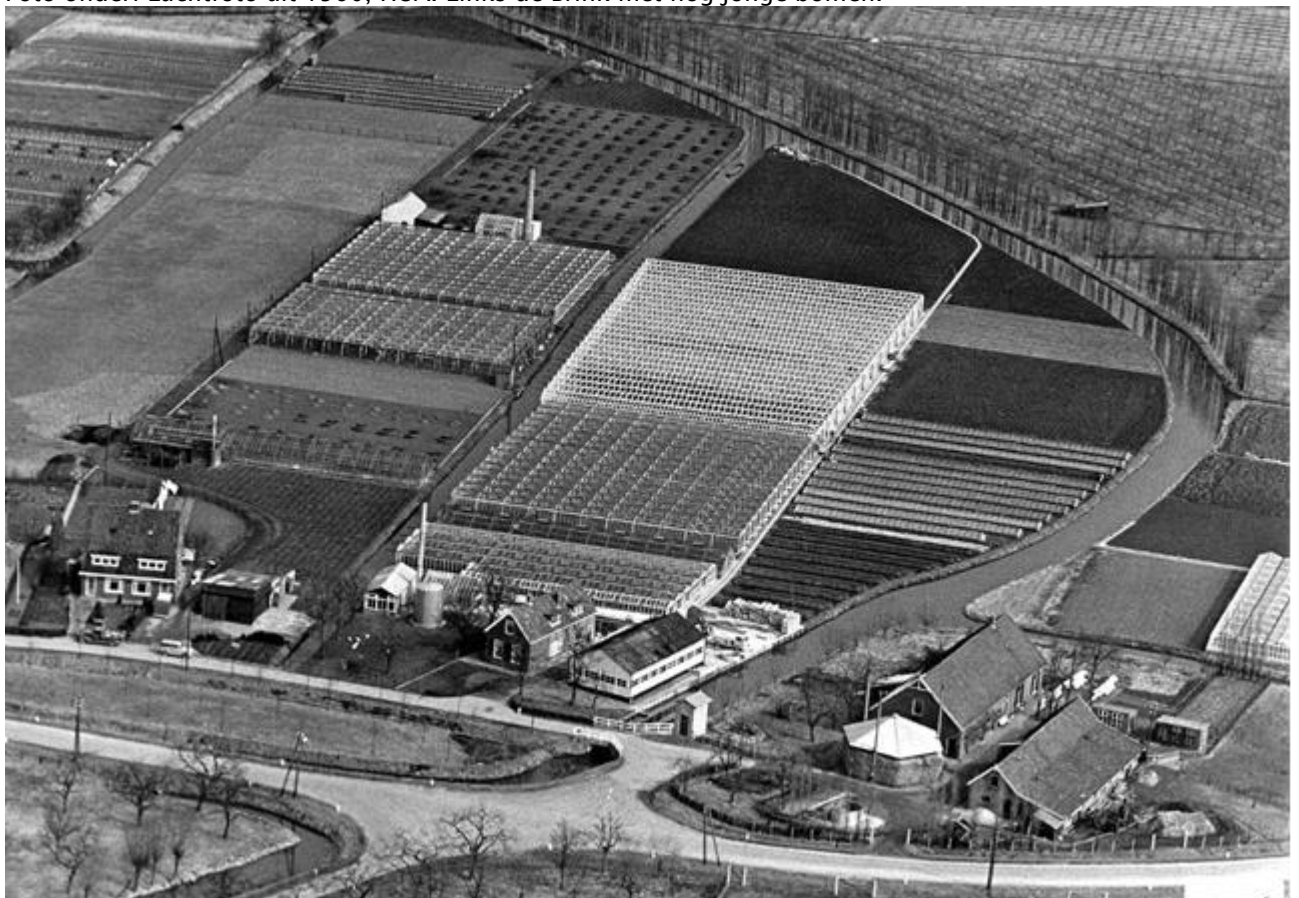
4. Erfgoed

Cultuurhistorie: aanleg van ecologische oevers bij de Vinkgrijn (verbreding) ter hoogte van de Brink bij de Alendorperweg 42 in Vleuten

De (oude) brink aan de Alendorperweg in Vleuten is aangelegd in ca 1955, na de ruilverkaveling en het verleggen van de Alendorperweg. In die zin is de Brink een cultuurhistorisch element uit die tijd, kenmerkend voor de landschappelijke inrichting na de ruilverkaveling in de jaren vijftig. De Brink werd in die tijd ook al beplant met bomen, hoogstwaarschijnlijk lindebomen (die al een keer vervangen zijn, zo blijkt uit informatie uit stroomlijn en de gemeentelijke groenbeheerder). In het bestemmingsplan wordt de Brink ook aangemerkt als waardevol groenelement.

Vanuit het oogpunt van cultuurhistorie is er op zich geen bezwaar tegen het maken van ecologische oevers met een kleine plas draszone, ook al is een gewone oever bij sloten en weteringen in deze historische poldergebieden gangbaar, van oudsher. Het verbreden van de Vinkgrijn is denkbaar mits de Brink uit de jaren 50 in ieder geval herkenbaar blijft als (landschappelijk) element in zijn omgeving. Het verdient aanbeveling de lindebomen als onderdeel van de begroeiing van de Brink daarbij te behouden of nieuw aan te planten waar daar ruimte voor is, bij voorkeur zo dicht mogelijk bij de Brink. De aanbeveling vanuit de afdeling Ecologie wordt wat dat betreft gevolgd (sparen van de twee lindebomen die zouden moeten wijken voor de verbreding). Daarmee wordt ook de herkenbaarheid van de Brink meer gewaarborgd.

Foto onder: Luchtfoto uit 1960, HUA. Links de Brink met nog jonge bomen.

5. Onderzoeken

Quickscan FloraFauna

Het plangebied heeft geen betekenis voor (strikt) beschermde soorten van Tabel 2/3 van de AmvB artikel 75. Het plangebied heeft betekenis voor enkele algemeen voorkomende soorten zoogdieren, planten en amfibieën. Voor deze soorten geldt tot 1 januari 2017 vrijstelling voor overtreding van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Een ontheffing van de Flora- en faunawet wordt niet noodzakelijk geacht. De werkzaamheden kunnen zonder beperkingen worden uitgevoerd. Deze conclusie wordt hieronder toegelicht. Bij het aanvragen van de omgevingsvergunning in het kader van de WABO betekent dit dat u het onderdeel 'Handelingen met gevolgen voor beschermde plant- en diersoorten' niet aan uw aanvraag hoeft toe te voegen.

Verkennd Archeologisch onderzoek

Op basis van het vooronderzoek is vastgesteld dat het plangebied een hoge archeologische verwachting heeft op de aanwezigheid van archeologische resten uit de periode Middeleeuwen – Nieuwe tijd. Mogelijk zijn ook resten uit de Romeinse tijd aanwezig. De resten betreffen geen resten van bewoning of landgebruik, maar juist water-gerelateerde zaken. In het plangebied zijn immers tijdens het veldonderzoek restgeulafzettingen aangetroffen, die wijzen op de voormalige aanwezigheid van een riviergeul van de Oude Rijn. In de afzettingen kunnen afvallagen aanwezig zijn, die samenhangen met bewoning aan weerszijden van de voormalige rivier. Het houtskool in de restgeulafzettingen vormt hiervoor een aanwijzing. Ook is de aanwezigheid van scheepswrakken op deze plek niet uitgesloten. Ten noordwesten van het plangebied zijn immers in de Oude-Rijn geul twee scheepswrakken gevonden (Vleuten-I en Vleuten-II, uit de 8e tot 10e eeuw na Chr.). Tot slot zijn mogelijk resten van oude infrastructurele werken in het plangebied aanwezig. Het obstakel, waarin boring 4 is geëindigd, kan samenhangen met een oude fase van de brug over de Oude Rijn als onderdeel van de Alendorperweg. Gezien de ouderdom van verschillende vindplaatsen langs deze weg kan de oorsprong van deze brug zelfs teruggaan tot in de Late Middeleeuwen.

In het plangebied is sprake van een hoge archeologische verwachting vanaf een diepte van circa 30–50 cm –Mv. Dit betekent dat wanneer graafwerkzaamheden beneden die diepte gepland zijn, deze eventuele waardevolle resten zullen verstoren. In het kader van de te verbreden watergang bestaat het voornemen tot een diepte van 2,0 m –Mv te ontgraven. Hierbij bestaat een kans op verstoring, waardoor wij voor die zone archeologisch vervolgonderzoek adviseren. Gezien de relatief beperkte omvang van het plangebied, de ingreep en de toegankelijkheid van het plangebied (langs een bestaande watergang) zou een dergelijk onderzoek het beste plaats kunnen vinden in de vorm van een archeologische begeleiding (protocol opgraving). Zodoende kan gaande het werk de aanwezigheid van resten worden bepaald evenals de waarde ervan, waarna ze gelijk geborgen kunnen worden. Voor een dergelijk onderzoek dient de werkwijze te worden vastgelegd in een Programma van Eisen (PvE), dat door de gemeente Utrecht dient te worden beoordeeld en goedgekeurd.

6. Conclusie

De verbreding van de Vikingrijn ter hoogte van de Alendorperweg 42 komt ten goede van de ruimtelijk/functionele kwaliteit en doet geen afbreuk aan de erfgoed-, ecologische-, archeologische waarde van de omgeving waaronder het Brinkje uit de jaren 50. In het oorspronkelijke ontwerp zou de plaatsing van de Jeremiebrug gepaard gaan met de verbreding van de Vikingrijn. Hiervan is afgezien om de twee Lindes op het voormalige dorpsbrinkje te behouden. De Vrienden van het Máximapark en de directe omwonenden hebben aan de gemeente gevraagd om de Vikingrijn alsnog te verbreden. In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de adviezen, onderzoeken en de daaruit getrokken conclusie.

Het verbreden van de Vikingrijn gaat gepaard met het vellen van twee Lindes. In de quickscan Flora fauna wordt geconcludeerd dat het plangebied, waaronder de Lindes, geen betekenis heeft voor beschermde soorten. De afdelingen erfgoed en ecologie hebben geadviseerd om de twee Lindes te laten staan op de huidige plek of te verplanten. De aanbeveling van ecologie om de Vikingrijn aan de overzijde te verbreden is verkend. Dit blijkt niet haalbaar in verband met de eigendomssituatie en de aanwezigheid van een Nutshuisje. Het is mogelijk om de Lindes te verplanten voor €18.000,-. Het is echter niet zeker of de Lindes het verplanten overleven. Daarom wordt ervoor gekozen om de Lindes niet te verplanten. De bomen zijn op andere locaties gecompenseerd. In de directe omgeving zijn onlangs bomen geplant waaronder Lindes aan het Ida Mariapad en 25.000 bomen geplant in de Binnenhof-Zuid.

Het advies van ecologie om een natuurlijke oever toe te passen is besproken op de maaktafel van de Parkorganisatie. Volgens het unanieme standpunt van het Parkberaad gaat het verbreden van de Vikingrijn en een natuurlijkvriendelijke oever niet samen. In het Máximapark zijn op tal van plekken natuurvriendelijke oevers toegepast, waaronder bij de Vlinderhof. Deze doen het zo “goed” dat op een aantal plekken het riet weelderig woekert. Een natuurvriendelijke oever gaat derhalve ten koste van het doel van de Verbreding namelijk het weidse karakter, de zichtlijn en het terugbrengen van een landschappelijk element uit een ander tijdvak.

De afdeling erfgoed wil dat Het Brinkje na de verbreding zodanig herkenbaar blijft als landschappelijk element in zijn omgeving. Dit is het geval. Bovendien wordt een landschappelijk element teruggebracht. De Vikingrijn markeert o.a. de Romeinse aanwezigheid.

Op basis van het vooronderzoek is vastgesteld dat het plangebied een hoge archeologische verwachting heeft op de aanwezigheid van archeologische resten uit de periode Middeleeuwen – Nieuwe tijd. Gezien de relatief beperkte omvang van het plangebied, de ingreep en de toegankelijkheid van het plangebied (langs een bestaande watergang) zou een dergelijk onderzoek het beste plaats kunnen vinden in de vorm van een archeologische begeleiding (protocol opgraving). Zodoende kan gaande het werk de aanwezigheid van resten worden bepaald evenals de waarde ervan, waarna ze gelijk geborgen kunnen worden. Voor een dergelijk onderzoek dient de werkwijze te worden vastgelegd in een Programma van Eisen (PvE), dat door de gemeente Utrecht dient te worden beoordeeld en goedgekeurd.